

Dvě desetiletí významné hudební tradice (2)

Druhý díl seriálu o Festivalu duchovní hudby

VÍT ASCHENBRENNER

V minulém čísle jsme si prostřednictvím vzpomínek významných osobností přiblížili první dekádu existence Festivalu duchovní hudby Šumava-Bayerischer Wald – Evropský festival duchovní hudby. Nyní se pojdme podívat, v jakém duchu se nesla druhá desítkka.

Počátkem nového tisíciletí se festivalové centrum postupně stále více přesouvalo do Klatov, mj. i díky rostoucí spolupráci dosavadních organizátorů s klatovským spolkem Kolegium pro duchovní hudbu. Pro pražský spolek se organizace festivalu na dálku stala již neúnosnou. Rozhodli se tedy k předání organizace festivalu klatovskému Kolegiu pro duchovní hudbu. Pro předání si vybrali závěrečný koncert 11. ročníku (2007), organizovaný společně s Kolegiem, kde svůj záměr veřejně proklamovali. Kolegium bylo tímto aktem postaveno před dvě eventuality – buďto organizaci celého projektu skutečně převzít nebo nechat tento jediný pravidelně fungující sborový festivalový projekt na území plzeňské a karlovarské oblasti Unie a jeho myšlenku padnout. Členové Kolegia se rozhodli pro první alternativu.

Prvním významným krokem bylo zřízení webových stránek festivalu (www.fdh.sumavanet.cz) jako základ-

ní propagační platformy projektu. Od následujícího ročníku (2009) začalo Kolegium uskutečňovat také větší zásahy do struktury festivalu a jeho dramaturgie. Odbouralo přehlídkový typ závěrečných festivalových koncertů, který se ukazoval jako divácky nepřilíživý, ve prospěch dramaturgicky ucelených koncertů s osobitou repertoárovou náplní. Od roku 2012 přibyl k závěrečnému koncertu konanému většinou v Klatovech coby festivalovém centru, jako protipól ještě zahajovací koncert, jenž byl situován do Bavorska, převážně do dolnobavorského Plattlingu. Přes výše uvedené změny si festival si stále udržuje prioritní zaměření na neprofesionální tělesa, přičemž profesionální síly (zejména orchestr) jsou najímány pouze na podporu amatérských těles.

Kolegium disponující o poznání širší sítě kontaktů směrem do Bavorska bylo úspěšnější v navazování spolupráce s bavorskými partnery. Výsledkem je nejen dlouholeté festivalové partnerství s farností v Bodenmais, ale postupné prolomování bavorské nedůvěry a následně citelný nárůst podílu bavorských lokalit na festivalových akcích. Děje se tak i za pomoci aktivních bavorských partnerů, jejichž síť Kolegium dlouhodobě buduje – vedle farnosti Bodenmais spolupracují organizátoři se spolkem odsunutých rodáků z Hamru v čele s Erwinem Wiererem, s farností Lam zastoupené Janem Palkem a farnostmi Haibühl-Hohenwarth reprezentovanými regenschorim Ewaldem Pirtzlem.



Za pomoci těchto spolupracovníků mohou festivalové akce v dlouhodobém horizontu vytvářet vazby mezi jednotlivými kulturními lokalitami českobavorského pohraničí a poskytují platformu pro jejich fungující spolupráci i mimo konání festivalu. Festival také přispívá k překonání jazykových a kulturních bariér a stereotypů mezi hudebními tělesy na obou stranách hranice a stojí u zrodu jejich trvalejší spolupráce.

Viděno ze širší perspektivy se festival během druhé dekády stal prvořadou institucí pro propagaci české sborové tvorby a současně české sborové interpretace v Bavorsku. Důkazem jsou pravidelná nadšená přijetí českých festivalových sborů a jejich výkonů publikem v bavorském pohraničí.

O smyslu festivalu a jeho myšlenky stejně jako o solidním organizačním zázemí svědčí také účast některých renomovaných amatérských sborů a souborů z Čech i zahraničí (Consortio Melcelii, Thierry Francois Gospel Singers, Musica con GRAZia aj.), přičemž některá tělesa se festivalu účastní opakovaně (dětský sbor Jitřičko, Česká píseň, smíšený pěvecký sbor Jitro aj.).

Festivalu se pravidelně účastní i členové plzeňské a karlovarské oblasti Unie, byť vzhledem k menší atraktivnosti poměrně blízkého regionu není jejich počet příliš vysoký a redukuje se pouze na soubory s vyprofilovanou repertoárovou orientací v oblasti duchovní hudby. Festivalem nastavené parametry tak vyhovují zejména sborům Česká píseň (Plzeň) či Fontána (Mariánské Lázně), v minulosti také například sboru Šumavan (Klatovy).

Významnou část účastníků festivalu tvoří dětské sbory, jež mnohdy představují interpretační špičku. Jedná se zejména o tělesa s dlouholetou interpretační tradicí, disponující podmanivým sborovým zvukem (Jitřičko Hradec Králové, Rolníčka Praha, Svítání Praha) či o velmi kvalitní sbory regionu, pocházející převážně z Plzně (Mariella, Sluníčka, Berušky aj.). Ve všech těchto uvedených případech se jedná o každoroční pravidelné návštěvníky festivalu.

Postupně se pravidelnou součástí festivalu stávají také vystoupení bavorských těles na české straně, i když jistý ostych zde stále přetrvává a nárůst podílu těchto těles na festivalových vystoupeních je poměrně pomalý. Z tohoto důvodu se také až na výjimky příliš nedaří zajistit pro česká vystoupení sborová tělesa z bavorských městských komunit. Přestože ve srovnání se situací na přelomu 90. let a počátku nového tisíciletí se jedná o jednoznačný posun kupředu, je zjevné, že v této oblasti stojí před festivalem ještě mnoho práce a kulturní a společenské důsledky dlouhodobě systematicky budované a udržované vzájemné česko-německé izolace se nepodařilo zcela překonat ani během dvou dekád existence tohoto festivalu.

Dramaturgická koncepce festivalu v letech 2009-2015

Kolegium pro duchovní hudbu akcentuje v utváření festivalové dramaturgie několik prioritních os. Nejrozšířenějším typem vystoupení vhodným zejména pro české lokality je koncert duchovní hudby, na němž participují dvě sborová tělesa. Až na výjimky je zde realizován tzv. typický sborový repertoár, sestávající povětšinou z několika desítek duchovních skladeb, jež jsou dostupné a kolují mezi českými sbory. Koncerty tohoto typu jsou cíleny na venkovské lokality a na publikum menších měst. Zejména v bavorských lokalitách je upřednostňováno spojení koncertního vystoupení s vystoupením během liturgie (mše svatá a krátký koncert), jež snadněji pomůže zajistit publikum. Zároveň umožňuje zpro-

Přes nesporně optimistický vývoj festivalu v mnoha oblastech se tento projekt stále potýká s mnoha problémy, jež v dlouhodobějším horizontu ohrožují jeho další fungování. V prvé řadě to je zejména hluboká podfinancovanost, rys, jenž je pro české projekty z oblasti sborového zpěvu a kultury vůbec typický.

středkování (mnohdy vůbec prvního) kontaktu sborů s liturgickým děním a zasazení tohoto repertoáru zpět do mešní liturgie. Tento typ vystoupení se uplatňuje také na české straně v rámci nedělních dopoledních vystoupení.

Významné dramaturgické počiny

Třetí typ festivalového vystoupení představují nově zavedené závěrečné a zahajovací koncerty, přinášející dramaturgicky objevný repertoár. Tato vystoupení jsou cílena zejména na větší městské komunity (Plzeň, Klatovy, Plattling). V období let 2009-2015 byla dramaturgie těchto vystoupení koncipována na základě několika hledisek. Jedním z jejich prvořadých cílů je prezentovat velká díla duchovní hudby, pro něž v současné době již nebývá místo v rámci liturgického provozu, nebo je jejich provedení mimo možnosti zejména českých farností. Tuto prioritu sledoval festival zejména v letech 2009 (provedení osmihlasé *Messe e-Moll* A. Brucknera), 2010 (realizace *Německého requiem* J. Brahmsa dvěstěpadesáti účinkujícími z Bavorska, dosud největší akce v historii festivalu vůbec).

Zejména v posledních letech nabývají na významu další dvě dramaturgická východiska, jimiž jsou obnovené premiéry duchovní hudby z regionálních archivů a světové premiéry soudobých skladeb zkomponovaných či upravených přímo pro festival. Soudobé hudbě byl věnován 16. ročník (2012), kdy byla uvedena repríza oratoria *Dies sanctificatus* P. Samiece a nově instrumentovaná mše K. Martínka a 19. ročník (2015), při němž bylo poprvé uvedeno *Oratorium k Panně Marii Klatovské* P. Samiece.

Mnohdy docházelo při tvorbě dramaturgie ke kombinaci více hledisek najednou. Stalo se tak zejména při jubilejním 15. ročníku festivalu (2011), kdy bylo v obnovené premiéře provedeno dvousborové *Te Deum*

Justina Heinricha Knechta spartované z klatovského archivu, na jehož provedení se symbolicky podíleli oba organizátoři festivalu – komorní sbory Laetitia a Kolegium pro duchovní hudbu. Regionální skladatele zde zastupoval klatovský rodák Josef Klička, autor symfonického *Žalmu 47, op. 42*. Tento slavnostní koncert byl završen světoznámým Dvořákovým *Te Deum*.

Kombinace více hledisek byla uplatněna také v roce 2013, kdy bylo nepomucenské jubileum připomenuto duchovní hudbou z 18. století i nově vzniklými skladbami M. Červenky a S. Trennera. Podobně o rok později (2014) zazněla orchestrální verze světoznámých Haydnových *Sedmi posledních slov Vykupitelových na kříži* a zároveň byla provedena obnovená premiéra v regionu nově objeveného rukopisu oratoria F. X. Brixiho *Sermo inter Jesum & Magdalenam*.

Program jubilejního 20. ročníku festivalu byl rovněž věnován obnoveným premiéram kompozic J. J. Ryby věnovaných počátkem 19. století plzeňské katedrále a skladeb spjatých s poslední pražskou korunovaci, jež proběhla před 180 lety (1836) – Vitáskova *Te Deum* a gratulační písně *Bože vyslyš prosby vroucí* od J. V. Tomáška napsané na text J. K. Chmelenského.

Přetrvávající problémy jako výzva do budoucna

Přes nesporně optimistický vývoj festivalu v mnoha oblastech se tento projekt stále potýká s mnoha problémy, jež v dlouhodobějším horizontu ohrožují jeho další fungování. V první řadě to je zejména hluboká podfinancovanost, rys, jenž je pro české projekty z oblasti sborového zpěvu a kultury vůbec typický.

V důsledku toho nebylo za uplynulých deset let, kdy došlo díky rostoucímu zájmu sborů o účast na tomto festivalu k jeho rozšíření z jednoho na čtyři festivalové víkendy, možné adekvátně zvětšit organizační tým festivalu, jenž čítá stále kolem čtyř lidí. Je velmi pravděpodobné, že jestliže nedojde k optimalizaci festivalového rozpočtu, bude nutné v budoucnu přistoupit k určitě kvantitativní redukci celého projektu.

Přes značné úspěchy v Bavorsku zde festival (s výjimkou nadšených spolupracovníků) dlouhodobě naráží na nevelký zájem, respektive laxnost zdejších lokalit a farností. Díky tomu se festivalu dosud nepodařilo proniknout do větších měst bavorského pohraničí, kde mu navíc konkuruje profesionální či poloprofesionální hudební scéna. V souvislosti s tím je zapotřebí zmínit také nepřilíživě velkou ochotu bavorských amatérských těles podílet se na festivalových akcích, kdy důvodem je zejména ostych až strach z kvalitních českých sborů.

Jedním z proměnných a stěžejně ovlivnitelných faktorů festivalu je míra návštěvnosti festivalových akcí. Zkušenosti organizátorů ukazují, že tradiční oficiální propagační cesty (plakáty, webové stránky apod.) nutně nemusejí

být zárukou dobré navštivenosti jednotlivých koncertů. Plošná inzerce či propagace na osobní rovině stojí mimo finanční i časové možnosti organizátorů. V souvislosti s tím je nutné zmínit několik faktorů, jež diváckou úspěšnost festivalu v regionu negativním způsobem ovlivňují.

V první řadě jsou to důsledky komplikovaného vývoje českobavorského pohraničí v minulém století, díky nimž zde festival nemá příliš snadnou pozici. Projekt odkazující na silné a životné kulturní a hudební tradice regionu v minulosti představuje u mnohých jeho současných obyvatel nepřímou výčitku namířenou na současný stav těchto oblastí daný zejména na české, ale částečně také na bavorské straně jejich vyliďněností, neexistencí kvalitních kulturních podnětů či přinejmenším nechutí tyto podněty vyhledávat.

Festival svým zaměřením totiž v principu nabízí artifiálně orientovaný hudební repertoár a zejména v posledních letech se dostává do střetu se silícím trendem oblíbenosti populární nonartifiální hudby a různých hudebních show (muzikály apod.), jež dorazily také do tohoto regionu. S tímto konzumním klimatem souvisí také dlouhodobý ostentativní nezájem a nespolečenská spolupráce českého regionálního tisku, silně ztěžující propagaci festivalu v českém regionu. S tímto naopak ostře kontrastuje stav v Bavorsku, kde je místní tisk velmi nápomocný a o regionální kulturní dění jeví příkladný zájem.

Repertoár a umístění festivalu se navíc dostává do střetu s českým antiklerikalismem v kombinaci se stále přetrvávajícím ostychem či strachem z Němců, jež jsou typické zejména pro venkovské prostředí. Je zjevné, že jazykové bariéry zde zdaleka ještě nebyly překonány a o těch kulturních to platí dvojnásob. Nutno dodat, že odbourávání těchto stereotypů a komplexů v blízké budoucnosti neulehčí ani bavorská strana, bojující s jistou intelektovou vyliďněností a ospalostí této východní výspy Německa s nedostatkem kvalitních pracovních míst.

Letošní 20. ročník však ukázal, že festival bude mít co do činění také s nově se rodícími konfliktními tématy současnosti. Plattlingský skladatel a regenschori Stefan Trenner počátkem tohoto roku odmítl další spolupráci s festivalem pouze na základě odlišného oficiálního přístupu české a německé vlády k problematice imigrantů a zcela tak rozbil dramaturgický plán jubilejního ročníku. Bylo třeba hledat náhradní řešení.

Na druhé straně mnozí obecní zastupitelé zejména na české straně hranic festivalovou nabídku chápou jako jednu z mála možností realizovat ve svých obcích hodnotné koncerty hudby, které odpovídají jejímu původnímu určení, a jsou schopni v tomto duchu působit také na místní občanskou komunitu.

Právě v oblasti regionální komunální politiky a společenského života na obou stranách hranice se před nyní

dvacetiletým festivalem otevírá další pole působnosti v znovuožívání architektonických památek tohoto nejednoduchého a osobitého, ale velmi přitažlivého regionu. Přijďte nám v tom pomoci – uzávěrka festivalových přihlášek pro 21. ročník je 31. prosince 2016.

PODROBNĚJŠÍ INFORMACE O HISTORII A SOUČASNOSTI FESTIVALU NA: [HTTP://WWW.KOLEGIUM-KLATOVY.EU](http://www.kolegium-klatovy.eu) [2]
[WWW.FDH.SUMAVANET.CZ](http://www.fdh.sumavanet.cz) [2]

Několik vzpomínek na Věroslava Neumanna

ALENA STAŠKOVÁ

K příležitosti desátého výročí skonu hudebního skladatele Věroslava Neumanna vzpomíná Alena Stašková na tohoto velkého muže české hudební scény i složitou dobu, ve které se potkali.

S Věroslavem Neumannem jsem se seznámila v roce 1969, kdy se stal mým kolegou na škole, která tehdy nesla podivný název se zkratkou LŠU-KPP-SŮS, což znamenalo Lidová škola umění – specializované účelové studium – kurzy pro pracující, a byla známá spíše pod názvem Lidová konzervatoř. Škola se zaměřila na výuku hudebníků, herců, zpěváků a tanečníků pro oblast tzv. populárních žánrů. Tato oblast umění byla pro ideologické stranické pracovníky vždycky dost podezřelá, protože přejímala materiály ze „Západu“, a proto bylo nutno pochybovat i o politických názorech učitelů. Zvlášť proto, že se zde shromáždilo hodně vynikajících odborníků, kteří byli po stranických prověrkách roku 1969 tzv. vyškrtnuti ze strany.

Existovala ale ještě horší varianta, a to bylo vyloučení. V této situaci se ocitl i Věroslav Neumann. Takto potrestaným bývalým straníkům bylo výrazně omezeno profesní uplatnění a velice brzo přišel zákaz V. Neumanna zaměstnat. Naštěstí díky zpěvákovi Janu Soumarovi, který využil svých styků s různými funkcionáři, se podařilo kolegovi Neumanna na škole udržet.

Po mnoha letech se přiznal, že kromě existenčních starostí ho dost trápilo i to, že se dostává do oblasti populární hudby, již se do té doby nezabýval. Ve své profesní poctivosti se do nové problematiky se zápallem pustil a výsledkem bylo jeho vynikající pedagogické působení v oblasti hudební teorie a skladby. Nově získané poznatky často uplatňoval i ve svých nových skladbách.

Zde musím podotknout, že v tzv. normalizačních letech měli vyhození straníci v podstatě zákaz svá díla provádět nebo vydávat tiskem. Psaní „do šuplíku“ s představou, že tam skladby také můžou zůstat navěky, není nic povzbuzujícího.



Na jednu z mála možností slyšet skladby takto zavřzených skladatelů na koncertech soudruzi zřejmě zapomněli – na množství výborných dětských sborů, které v té době zažívaly velký rozvoj a které vyžadovaly nové současné kompozice.

V průběhu dalších let napsal Věroslav Neumann množství vynikajících skladeb pro dětské sbory, které patří do jejich repertoáru i dnes. Připomínám vynikající úpravy lidových písní, cyklus *Písničky s prstokladem*, *Intervaly*, snad nejčastěji uváděnou píseň *U nás v kapele* a mnoho dalších. Většinu jeho tvorby premiéroval Pražský dětský sbor Čestmíra Staška, později i jubilující sbor Radost manželů Součkových.

Po roce 1989 se V. Neumann věnoval i nově vzniklému hudebnímu vydavatelství EDIT, které vydávalo množství nejen vokální, ale i další hudební literatury, jež často zaplňovala díry na hudebním trhu. Po roce 1991 potom působil především Pražské konzervatoři, jejímž se stal ředitelem.

Vzpomínám na něj nejen jako na vynikajícího pedagoga a skladatele, ale i na dobrého člověka.

Ještě jedna poznámka na závěr – ta škola s podivným jménem se již čtvrt století jmenuje Konzervatoř Jaroslava Ježka.